

TỔNG HỢP BIỂN ĐÔNG TUẦN QUA

(từ 16/9 đến 22/9/2013)

- Hội thảo ASEAN và Biển Đông tại Campuchia
- Trung Quốc muốn cùng Mỹ chia sẻ lợi ích ở châu Á-Thái Bình Dương
- Việt Nam - Nhật Bản tăng cường hợp tác quốc phòng
- Philippines tập trung vào vụ kiện Trung Quốc ở Biển Đông
- Quân đội Mỹ, Philippines tập trận đổ bộ gần Biển Đông
- Mỹ không lập căn cứ quân sự tại Philippines
- Nhật Bản - Thái Lan thảo luận về tình hình Biển Đông

Động thái của các quốc gia

+ Trung Quốc:

Trung Quốc muốn cùng Mỹ chia sẻ lợi ích ở châu Á-Thái Bình Dương. Ngày 20/9, trong khuôn khổ đến Mỹ tham dự kỳ họp thứ 68 Đại hội đồng Liên Hiệp Quốc tại New York, Ngoại trưởng Trung Quốc Vương Nghị đã có buổi nói chuyện tại Viện Brookings ở Washington, D.C. Nhận xét về quan hệ cường quốc giữa Trung Quốc và Mỹ, ông Vương Nghị đã nhấn mạnh đến ba nguyên tắc trong tầm nhìn của Chủ tịch Tập Cận Bình: Không xung đột hoặc đối đầu, tôn trọng lẫn nhau và hợp tác cùng thắng. Ông Vương cho rằng hai nước sẽ chẳng được lợi gì nếu để xảy ra xung đột; Trung Quốc và Mỹ có hệ thống xã hội và lịch sử khác nhau, do vậy tôn trọng lẫn nhau là điều quan trọng nhằm tìm được tiếng nói chung, đồng thời hạn chế và giải quyết các bất đồng. Ông Vương khẳng định Trung Quốc tôn trọng ảnh hưởng lâu đời và lợi ích trực tiếp của Mỹ ở châu Á-Thái Bình Dương và mong muốn Mỹ cũng tôn trọng lợi ích của Trung Quốc tại đây.

+ Philippines:

Philippines sẽ tập trung vào vụ kiện Trung Quốc ở Biển Đông. Trong cuộc họp báo hôm 17/9, khi được hỏi về việc Philippines có kế hoạch gửi kháng thư ngoại giao phản đối Trung Quốc thả 75 khối bê tông xuống bãi cạn Scarborough hay không, người phát ngôn Bộ Ngoại giao Philippines Raul Hernandez cho biết

nước này hiện sẽ tập trung nỗ lực vào việc thiết lập Bộ Quy tắc Ứng xử của các bên trên Biển Đông (COC) và thúc đẩy vụ kiện Trung Quốc, “Đó là điều tốt trong trường hợp của Philippines và có lợi cho yêu sách chủ quyền của chúng tôi ở Biển Đông.”

+ Indonesia:

Tranh chấp Biển Đông: Phép thử cho sự đoàn kết của ASEAN. Trong bài phát biểu trực tuyến với Tổ chức Nghiên cứu châu Á (Asia Society), Mỹ hôm 19/9, Ngoại trưởng Indonesia Marty Natalegawa cho biết, các thành viên ASEAN đã đạt một sự hiểu biết chung về mục tiêu của Bộ Quy tắc Ứng xử trên Biển Đông (COC). Tuy nhiên, theo Ngoại trưởng Indonesia, gần đây, một số quốc gia đã coi COC như một “cây đũa thần” để giải quyết các tranh chấp cốt lõi. Trong khi đó, Indonesia đề nghị mục tiêu khiêm tốn hơn với bộ quy tắc này. Theo đó, COC là công cụ cần thiết để tránh các sự cố an ninh, thúc đẩy

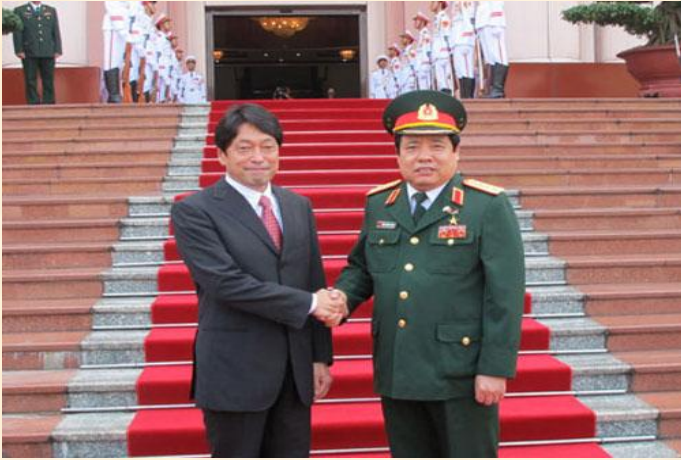
lòng tin giữa các bên và giúp ngăn chặn tranh chấp leo thang thành xung đột toàn diện.

+ *Mỹ*:

Mỹ không định lập căn cứ quân sự tại Philippines. Phát biểu trong cuộc họp báo hôm 20/9 tại Washington, Phát ngôn viên Bộ Ngoại giao Mỹ Marie Harf khẳng định: “Tôi muốn nhấn mạnh rõ rằng Mỹ không tìm cách xây dựng hoặc mở lại các căn cứ quân sự ở Philippines.” Theo bà Harf, Mỹ đang thảo luận với Philippines về cách thức “thúc đẩy an ninh và sự ổn định cho nước Mỹ và khu vực.”

Quan hệ các nước

Việt Nam - Nhật Bản tăng cường hợp tác quốc phòng. Sáng 16/9, tại Trụ sở Bộ Quốc phòng, Đại tướng Phùng Quang Thanh, Bộ trưởng Bộ Quốc phòng đã chủ trì lễ đón Bộ trưởng Quốc phòng Nhật Bản Itsunori Onodera sang thăm Việt Nam. Hai Bộ trưởng đã trao đổi về tình hình quốc tế và khu vực; chính sách quốc phòng của mỗi nước; hợp tác quốc phòng song phương và phương hướng hợp tác trong thời gian tới. Chuyến thăm lần này của Bộ trưởng Quốc phòng Nhật Bản nhằm tăng cường thêm mối quan hệ hữu nghị, hiểu biết giữa Bộ Quốc phòng hai nước; thiết thực kỷ niệm 40 năm thiết lập quan hệ ngoại giao Việt Nam – Nhật Bản (21/9/1973-21/9/2013).

Nhật Bản - Thái Lan thảo luận về tình hình ở Biển Đông. Nhân chuyến công du Thái Lan, Bộ trưởng Quốc phòng Nhật Bản Itsunori Onodera hôm 18/9 đã cuộc thảo luận với Thủ tướng Thái Lan Yingluck Shinawatra về các vấn đề an ninh, trong đó có tranh chấp Biển Đông. Phát ngôn

viên chính phủ Thái Lan Theerat Ratanasewi cho hay, cả Nhật Bản và Thái Lan đều bày tỏ hy vọng về sự tiến bộ cụ thể trong thực hiện Tuyên bố về Ứng xử của các bên trên Biển Đông (DOC) và thúc đẩy tiến trình đàm phán về Bộ Quy tắc Ứng xử mang tính ràng buộc ở Biển Đông (COC). Sau cuộc hội kiến, Bộ trưởng Onodera cho hay ông hy vọng vấn đề Biển Đông được giải quyết thông qua đối thoại và phù hợp với luật lệ quốc tế.

Quân đội Mỹ, Philippines tập trận đổ bộ. Từ ngày 18/9, 2.300 lính thủy đánh bộ Mỹ và Philippines sẽ bắt đầu một cuộc tập trận đổ bộ, dự kiến kéo dài 3 tuần. Cuộc tập trận này, mang tên “Phiblex”, sẽ diễn ra tại một căn cứ hải quân ở tỉnh Zambales, trên bờ biển phía Tây của đảo Luzon nhìn thẳng ra Biển Đông, cách bãi cạn Scarborough khoảng 220 km. Theo nguồn tin Quân đội Philippines, tham gia cuộc tập trận này có hai chiến hạm Mỹ. Chương trình tập huấn cũng bao gồm các bài tập bắn đạn thật trên đất liền.

Hội thảo ASEAN và Biển Đông diễn ra ở Campuchia.

Sáng 19/9, Hội thảo khu vực “ASEAN và Biển Đông” với chủ đề “Những thành tựu, các thách thức và hướng tương lai” đã khai mạc tại thủ đô Phnom Penh của Campuchia. Hội thảo do Viện

Campuchia vì hòa bình và phát triển (CICP) tổ chức với sự tham gia của các đại biểu đến từ các nước ASEAN, Trung Quốc, Úc, Canada. **Các đại biểu** tham gia hội thảo đã tập trung đánh giá các thành tựu, hạn chế của hợp tác ASEAN, cũng như hợp tác ASEAN với Trung Quốc về vấn đề Biển Đông; tìm kiếm giải pháp để ASEAN và Trung Quốc tiếp tục hợp tác giải quyết vấn đề Biển Đông trong thời gian tới và tìm cách xây dựng quy tắc ứng xử giữa ASEAN và Trung Quốc về Biển Đông (COC).

Phân tích và đánh giá

“Khuấy động Biển Đông” của Michael Mazza.

Gần đây, mọi sự chú ý của cộng đồng quốc tế đổ dồn về Syria, và do đó người ta cũng không mấy chú ý đến việc nền hòa bình được duy trì tại châu Á trong suốt ba thập kỷ qua đang dần mất đi. Đặc biệt, khi các diễn biến gần đây tại Biển Đông không có nhiều tiến triển, tình hình khu vực trong tương lai sẽ ngày càng khó lường. Quan hệ Trung Quốc – Philippines hiện đang trong giai đoạn khó khăn. Đầu tháng này, Bộ Quốc phòng Philippines đưa ra bằng chứng cho thấy rằng Trung Quốc đang chuẩn bị xây dựng một công trình tại Bãi cạn tranh chấp Scarborough. Manila sau đó đã gọi đại sứ nước này về để tham vấn. Nhìn sang phía tây, Bộ trưởng Ngoại giao của Việt Nam và Trung Quốc gần đây tái khẳng định mong muốn giải quyết các tranh chấp một cách hòa bình, tuy nhiên 2 nước vẫn sẵn sàng cho những tình huống xấu hơn. Hơn thế, các quốc gia ASEAN đang có vấn đề ở ngay chính trong khối. Gần đây nhất, vào cuối tháng 8, Malaysia đã có động thái thể hiện chính sách của họ với Trung Quốc có phần nào

khác biệt so với các quốc gia có yêu sách tại Biển Đông. Trong một cuộc phỏng vấn, Bộ trưởng Quốc phòng Malaysia đã nói rằng “các bạn có kẻ thù không có nghĩa rằng kẻ thù của bạn cũng là kẻ thù của chúng tôi”, và cho rằng việc Trung Quốc tuần tra tại các khu vực tranh chấp không phải là một nguy cơ thật sự. Cùng việc Mỹ cố gắng tái khẳng định sự hiện diện của họ tại khu vực, thông qua đàm phán với Manila nhằm thiết lập sự hiện diện quân sự tại Philippines – Bắc Kinh có lý do để tiếp tục áp dụng chính sách Biển Đông hiện thời của họ. Đó là chiếm lấy những gì mà Bắc Kinh có thể chiếm, trước khi người Mỹ đến. Biển Đông vừa trải qua một mùa hè đầy biến động, đầy bất ổn. Và ngay cả khi thời tiết đã chuyển sang thu, tình hình tại vùng biển này chắc chắn sẽ không vì thế mà lặng sóng hơn.

“Hợp tác hay Lòng tin Chiến lược: Chúng ta cần làm gì trước ở Biển Đông?” của Sam Bateman.

Câu chuyện về “con gà hay quả trứng” đang được đặt ra trong tranh chấp Biển Đông. Điều gì chúng ta cần làm trước – hợp tác như một biện pháp xây dựng lòng tin (MCMB), hay lòng tin chiến lược trước rồi mới hợp tác? Một trường phái lý luận cho rằng các mô hình hợp tác về quản lý tài nguyên, nghiên cứu khoa học biển và bảo vệ môi trường biển là các biện pháp xây dựng lòng tin. Trường phái thứ hai cho rằng các cơ chế hợp tác này không thể được tiến hành khi chưa hình thành lòng tin chiến lược. Trong

trương lai, chúng ta cần phải giải quyết được bài toán này. Hợp tác biển là một biện pháp xây dựng lòng tin giúp xây dựng sự tin tưởng giữa các bên. Hợp tác quản lý Biển Đông và nguồn tài nguyên tại đây cần phải được tiếp tục ngay cả khi các bất đồng đang được bàn thảo ở cấp độ chính trị và tranh chấp chủ quyền vẫn chưa được giải quyết. Điều chúng ta cần làm để có thể cùng hợp tác quản lý Biển Đông và nguồn tài nguyên tại đây - đó là phải phân biệt rõ các biện pháp xây dựng lòng tin trong lĩnh vực quân sự và lòng tin chiến lược. Chúng ta cần phải có cách nghĩ khác về hợp tác biển, không nên coi đây vừa là một biện pháp xây dựng lòng tin, vừa là một biện pháp quân sự. Cần tách việc hợp tác ra ngoài các biện pháp xây dựng lòng tin về quân sự ví dụ như thoả thuận về sự cố trên biển (INCSEA). Hai cách tư duy về hợp tác và xây dựng lòng tin có thể được áp dụng thông qua các diễn đàn khác nhau. Theo đó, Diễn đàn Hàng hải ASEAN Mở rộng (EAMF) sẽ phù hợp với các mô hình đang được xây dựng cho hợp tác biển, còn Diễn đàn Hội nghị Bộ trưởng ASEAN Mở rộng (ADMM-Plus) sẽ phù hợp với các biện pháp xây dựng lòng tin liên quan đến các hoạt động quân sự.

“Căng thẳng Trung Quốc – Philippines và tác động tới tranh chấp Biển Đông” của *Richard Javad Heydarian*. Với việc Trung Quốc hủy bỏ lời mời Tổng thống Philippines Aquino và sau đó phủ nhận rằng nước này đã có lời mời trước, các nhà phân tích có thể thấy được một lập trường cứng rắn hơn từ phía Trung Quốc. Tình hình càng trở nên phức tạp khi các quan chức

Philippines nói rằng những người đồng cấp bên phía Trung Quốc đã “đưa ra điều kiện để Tổng thống Philippines có thể đến Trung Quốc.” Các tin tức sau đó cho biết các quan chức của Trung Quốc đặt điều kiện cho chuyến thăm của Tổng thống Aquino đó là Philippines phải từ bỏ vụ kiện tại tòa La Hague và rút quân đội và các tàu đang đồn trú tại Bãi Cỏ Mây – đây là những điều kiện mà Manila sẽ không bao giờ chấp nhận. Đỉnh điểm trong giai đoạn căng thẳng đó là khi Bộ Ngoại giao Philippines cho gọi người đứng

đầu cơ quan đại diện tại Trung Quốc, Đại sứ Erlinda Basilio, để tham vấn đặc biệt về các rắc rối xung quanh vụ việc Trung Quốc đổ 75 cột bê tông xung quanh Bãi cạn Scarborough. Philippines lo ngại rằng Trung Quốc đang dần kiên cố hóa các khu vực đang có tranh chấp mà họ chiếm đóng, giống như cách mà nước này kiểm soát Đá Vành Khăn tại quần đảo Trường Sa sau khi hòn đảo này bị Bắc Kinh dùng vũ lực chiếm lấy vào năm 1995. Đối với tranh chấp Biển Đông đang ngày càng khó lường, các nhà lãnh đạo khu vực giờ đây chỉ còn cách duy nhất đó là thúc đẩy một giải pháp đa phương vào Hội nghị thượng đỉnh ASEAN vào đầu tháng 10.

Tuy nhiên, bất kỳ một giải pháp đa phương nào cho vấn đề Biển Đông cũng cần phải đi đôi với việc cải thiện quan hệ song phương giữa Trung Quốc và Philippines – mối quan hệ đang hết sức căng thẳng.

“Vai trò của Mỹ trong các tranh chấp biển tại châu Á” của Robert Menendez. Mỹ có thể làm gì để duy trì hòa bình, ổn định trong khu vực và giúp các bên xử lý và giải quyết các tranh chấp biển? *Trước tiên*, điều quan trọng là tất cả các bên liên quan phải kiềm chế. Việc hành xử theo lối cường chế, đe dọa hay dùng vũ lực để khẳng định chủ quyền phải bị phản đối và coi là những hành động không thể chấp nhận được. Đây là nguyên tắc thông qua theo Tuyên bố ứng xử trên biển (DOC) được Trung Quốc và ASEAN ký kết năm 2002. Mỹ phải tiếp tục ủng hộ ASEAN nhằm đạt được những tiến bộ có ý nghĩa để ASEAN và Trung Quốc tiến tới một Bộ quy tắc ứng xử (COC) có tính ràng buộc và thiết lập luật lệ cũng như các quy trình rõ ràng giúp giải quyết bất đồng. *Thứ hai*, việc Mỹ duy trì vị thế lãnh đạo ở châu Á có ý nghĩa vô cùng quan trọng và Mỹ nên ủng hộ các nỗ lực của các bên tại khu vực trong việc xây dựng một cơ chế xử lý khủng

hoảng, để từ đó bất kỳ hành động vô tình nào của các lực lượng vũ trang và bán vũ trang trong khu vực cũng không thể leo thang vượt ra ngoài tầm kiểm soát. *Thứ ba*, Mỹ cần nỗ lực hơn nữa trong việc hợp tác với các quốc gia thuộc khu vực châu Á – Thái Bình Dương nhằm xây dựng một cơ chế giúp giải quyết tranh chấp thông qua các quá trình hợp tác ngoại giao phù hợp với các nguyên tắc của luật pháp quốc tế. Mỹ có thể không tham gia vào các cuộc họp giữa ASEAN và Trung Quốc nhưng có khả năng và nên hỗ trợ các bên trong việc xây dựng cơ chế hợp tác ngoại giao giúp giải quyết các tranh chấp hàng hải. *Thứ tư*, Mỹ có thể đóng vai trò quan trọng trong việc giúp các quốc gia hiểu rõ hơn về an ninh biển của khu vực, trong đó có các hiểu biết về vùng lãnh hải. Mỹ cần hỗ trợ việc xây dựng cơ chế hợp tác chung, các qui trình hoạt động, nâng cao hiểu biết về vùng lãnh hải và nâng cao năng lực kiểm soát lãnh hải. *Thứ năm*, Mỹ nên tiếp tục khẳng định rõ sẽ luôn đứng bên cạnh các đồng minh và tuân thủ các cam kết theo hiệp ước. Là một quốc gia thuộc khu vực châu Á – Thái Bình Dương, Mỹ có lợi ích sống còn trong việc hợp tác với tất cả các quốc gia trong khu vực để phát triển, xây dựng thể chế và duy trì một trật tự dựa theo luật lệ cho khu vực châu Á – Thái Bình Dương. Điều đó có thể được bắt đầu bằng việc thực hiện một cơ chế giải quyết tranh chấp có hiệu quả đồng thời ủng hộ và khuyến khích giải pháp hòa bình cho các tranh chấp biển ở châu Á – Thái Bình Dương./.

Thực hiện: Đinh Tuấn Anh

Vũ Quang Tiệp